

Didàctica del llenguatge i l'expressió musical I

Dades generals

Nom de l'assignatura	Didàctica del llenguatge i l'expressió musical I		
Tipus d'assignatura	Obligatòria		
Impartició	1r semestre		
crèdits ECTS	4		
Valor total en hores	120	Hores presencials lectives: 45	
		Altres hores presencials: 5	
		Hores per treballs dirigits (no presencials): 30	
		Hores per estudi i aprenentatge autònom: 40	
Professor/a	Ignasi Gómez Margarit		
Departament	Educació i Mediació Artística		

Prerequisits i orientacions prèvies per a cursar l'assignatura

Prerequisits:

No hi ha prerequisits.

Orientacions prèvies:

No hi ha orientacions prèvies.

Competències que es desenvolupen en l'assignatura

- CT1 Organitzar i planificar el treball de forma eficient i motivadora.
 - CT2 Recollir informació significativa, analitzar-la, sintetitzar-la i gestionar-la adequadament.
 - CT3 Solucionar problemes i prendre decisions que responguin als objectius del treball que es realitza.
 - CT6 Realitzar autocrítica cap el propi fer professional i interpersonal.
 - CT7 Utilitzar les habilitats comunicatives i la crítica constructiva en el treball en equip.
 - CT8 Desenvolupar raonadament i crítica idees i arguments.
 - CT9 Integrar-se adequadament en equips multidisciplinars i en contextos culturals diversos.
 - CT10 Liderar i gestionar grups de treball.
 - CT11 Desenvolupar en la pràctica laboral una ètica professional basada en l'apreciació i sensibilitat estètica, medioambiental i cap a la diversitat.
 - CT13 Buscar l'excel·lència i la qualitat en la seva activitat professional.
 - CT15 Treballar de forma autònoma i valorar la importància de la iniciativa i l'esperit emprenedor en l'exercici professional.
 - CT16 Utilitzar els mitjans i recursos al seu abast amb responsabilitat cap el patrimoni cultural i medioambiental.
 - CT17 Contribuir amb la seva activitat professional a la sensibilització social de la importància del patrimoni cultural, la seva incidència en els diferents àmbits i la seva capacitat de generar valors significatius.
-
- CG7 Demostrar capacitat per a interactuar musicalment en diferents tipus de projectes musicals participatius.
 - CG11 Estar familiaritzat amb un repertori ampli i actualitzat, centrat en la seva especialitat però obert a altres tradicions. Reconèixer els trets estilístics que caracteritzen a aquest repertori i poder descriure'ls de forma clara i completa.
 - CG13 Conèixer els fonaments i l'estructura del llenguatge musical i saber aplicar-los en la pràctica interpretativa, creativa, d'investigació o pedagògica.

- CG17 Estar familiaritzat amb els diferents estils i pràctiques musicals que li permetin entendre, en un context cultural més ampli, el seu propi camp d'activitat i enriquir-lo.
- CG18 Comunicar de forma escrita i verbal el contingut i els objectius de la seva activitat professional a persones especialitzades, amb un ús adequat del vocabulari tècnic i general.
- CG19 Conèixer les implicacions pedagògiques i educatives de la música en distints nivells.
- CG22 Disposar de recursos musicals amplis i diversos per a poder crear o adaptar peces musicals així com improvisar en diferents contextos a partir del coneixement d'estils, formats, tècniques, tendències i llenguatges diversos.
- CG24 Desenvolupar capacitats per a l'autoformació durant la seva vida professional.
- CG26 Ser capaç de vincular la pròpia activitat musical a altres disciplines del pensament científic i humanístic, a les arts en general i a la resta de disciplines musicals en particular, enriquint l'exercici de la seva professió amb una dimensió multidisciplinària.
- CG27 Conèixer i aplicar la legislació relativa al seu àmbit professional.

- PE1 Comprendre i explicar els fonaments en pedagogia musical contemporània, tant en l'àrea de coneixements sistemàtics com en la seva aplicació, i saber fonamentar en ells la reflexió crítica de l'actuació educativa musical pròpia i aliena.
- PE2 Elaborar, seleccionar, aplicar i avaluar activitats, materials i recursos d'ensenyament/aprenentatge musicals en funció de les demandes de cada context educatiu, essent versàtil en el domini dels instruments i altres recursos musicals i aplicant de forma funcional les noves tecnologies.
- PE3 Conèixer els elements constitutius de la música mostrant un alt domini en percepció auditiva, lectura, anàlisi, escriptura, improvisació i creació musical, i ser capaç d'interrelacionar tot això per a aplicar-ho i utilitzar-ho adequadament en el desenvolupament de la pròpia activitat.
- PE4 Adquirir domini tècnic i capacitat expressiva en la interpretació i en la conducció d'agrupacions vocals i instrumentals, com base per a la improvisació, creació i experimentació amb el propi instrument, la veu i el cos en situacions concretes de d'ensenyament/aprenentatge musical.
- PE5 Ser capaç de desenvolupar una pràctica educativa-musical, com artista i formador musical orientada a la comunitat.
- PE6 Contextualitzar la pedagogia musical en el temps actual i en els diferents àmbits culturals, reflexionant de forma crítica sobre la funció i resultats que la pràctica de l'educació musical pot aportar a la millora de la persona i de la societat.
- PE7 Saber aprofitar les oportunitats de formació i especialització que cada lloc de treball ofereix, incorporant-les al desenvolupament del propi perfil professional.
- PE8 Implicar-se activament en projectes educatiu-musicals a través del treball cooperatiu i assumir la responsabilitat de desenvolupar la professió educativa musical com a tasca col·lectiva.
- PE9 Dissenyar i portar a terme processos sistemàtics d'avaluació educativa sobre alumnes, professors, programes i institucions i basar en els seus resultats la planificació de la millora educativa.
- PE10 Dissenyar, realitzar i avaluar una investigació en educació musical, tant de forma individual com formant part activa d'equips d'investigació.
- PE11 Conèixer els fonaments d'acústica musical, organologia i les seves aplicacions a la pràctica musical.

Objectius de l'aprenentatge

Conèixer i explicar els conceptes bàsics de la didàctica de la música

Conèixer i explicar els fonaments didàctics aplicables a l'ensenyament-aprenentatge del llenguatge musical

Saber crear, desenvolupar i avaluar situacions educatives intencionades i sistemàtiques, que resultin motivadores per a alumnes de formació musical primerenca i/o de nivell bàsic, i que els condueixin a aprenentatges significatius

Seleccionar i crear materials i recursos que resultin adequats per a la realització de les activitats d'ensenyament-aprenentatge prèviament dissenyades

Mostrar un criteri crític fonamentat que permeti analitzar, avaluar i millorar diverses situacions d'ensenyament-aprenentatge

Blocs temàtics (continguts de l'assignatura)

Definició i concepció de la didàctica. Els processos d'ensenyament i aprenentatge. La construcció del coneixement didàctic. Investigació didàctica aplicada a les escoles de música.

L'educació musical activa i les principals metodologies històriques i actuals. El llenguatge musical. L'expressió vocal i el cant. L'expressió corporal. L'audició musical. El desenvolupament del propi sentit musical.

Didàctiques aplicades: La cançó. L'audició. El moviment. El sentit tonal. El sentit rítmic. Pre-lectura i escriptura musicals. Els instruments Orff i els instruments de percussió.

Seqüències didàctiques i unitats didàctiques.

El desenvolupament de l'atenció així com de les capacitats d'observació i de percepció, del pensament i la formació de conceptes, del desenvolupament psicomotriu i les habilitats pràctiques, de les habilitats de memorització i reproducció d'idees musicals.

Desenvolupar un repertori de cançons, peces musicals i audicions ampli, divers i susceptible de ser emprat en qualsevol moment.

Disseny i aplicació d'activitats d'ensenyament-aprenentatge sistemàtiques. Selecció i creació de materials i recursos adequats per a aquestes activitats.

Anàlisi, avaluació i millora de situacions d'ensenyament-aprenentatge.

Activitats d'aprenentatge i organització general de l'assignatura

Classe d'impartició col·lectiva. Sessions lectives dedicades sobretot a recrear, analitzar, explicar i avaluar situacions d'ensenyament-aprenentatge de tots aquells àmbits de l'educació musical que es poden entendre presents a la formació bàsica i al desenvolupament del propi llenguatge musical. Diverses vegades al llarg del curs i de forma regular els estudiants prendran la responsabilitat d'organitzar activitats d'ensenyament-aprenentatge a classe, derivades de seqüències didàctiques preparades a l'efecte.

En general, es parlarà especial atenció als recursos i estratègies adequats per a l'educació musical en edats primerenques, i per a les etapes de la formació musical bàsica, tan de nens com d'adults.

Avaluació acreditativa dels aprenentatges

Criteris i sistemes d'avaluació de l'assignatura

L'avaluació de l'estudiant tindrà lloc amb els elements següents:

Una avaluació inicial que detectarà, d'una banda, el grau de coneixements i competències que, sobre els continguts inclosos a l'assignatura, ja posseeix l'estudiant, i de l'altra, els interessos particulars que té sobre continguts susceptibles de ser inclosos a l'assignatura.

Una avaluació continuada del desenvolupament de cada una de les classes i del treball de cada estudiant, en la que es valorarà el procés d'assoliment dels objectius fixats així com les capacitats de conceptualitzar i utilitzar els continguts –conceptuals, procedimentals i actitudinals– que es vagin impartint a l'assignatura o que hi apareguin de manera implícita o derivada. Per a aquest procés d'avaluació es prendran en consideració el *desenvolupament i realització de supòsits pràctics a classe* (25%), la presentació de *tres recensions* de llibres llegits (18%), la realització de les *tasques setmanals derivades del treball d'aula* (17%), així com *l'assistència i participació a les classes* (15%).

Una avaluació sumativa al final del semestre que es realitzarà a partir de la

presentació de:

Un treball escrit en el que es desenvoluparà un tema (25%) a escollir, i que contindrà una part de recerca, assaig i/o reflexió teòrica així com seqüències didàctiques diverses en les que s'explicitaran el context, els objectius i els continguts a treballar, la participació de professor i alumnes, així com el desenvolupament de les sessions lectives. Contindrà també els materials escollits o elaborats per a la seva realització. La temàtica i extensió d'aquest treball, així com el calendari de presentació dels esborranys de les diverses parts, s'acordarà a l'inici amb el professor.

La puntuació final serà el resultat del procés continu d'aprenentatge, i inclourà els resultats dels tres processos d'avaluació explicats i els percentatges que, a títol orientatiu, es donen. Aquesta avaluació es realitzarà de forma conjunta a classe amb la participació del grup. El professor assumeix, tanmateix, la responsabilitat d'atorgar les qualificacions corresponents.

Activitats d'avaluació i la seva relació amb la qualificació final

Activitat o registre d'avaluació	Període o moment de realització	Pes en la qualificació final
Avaluació inicial	Sessions 1 i 2	Orientatiu
Assistència i participació	Continuat	32%
Recensions 1, 2 i 3	Continuat	18%
Pràctiques didàctiques aplicades	Continuat	25%
Treball d'aprofundiment	Final	25%

Fonts d'informació bàsica

Bibliografia bàsica

- AGUILAR, M. C. (2002): *Aprender a escuchar música*. Madrid: Antonio Machado libros.
- BIGET, A. (1998): *Une pratique de la pédagogie de groupe dans l'enseignement instrumental*. Paris: Cité de la musique.
- GORDON, E. E. (2003): *A music learning theory for newborn and young children*. Chicago: Gia Publications Inc.
- HARGREAVES, D. J. (1998): *Música y desarrollo psicológico*. Barcelona: Graó.
- HEMSY DE GAÍNZA, V., edit. (1993): *La educación musical frente al futuro*. Buenos Aires: Editorial Guadalupe
- PAYNTER, J. (1999): *Sonido y estructura*. Tres Cantos (Madrid): Akal.
- SCHAFFER, M. (1975): *El rinoceronte en el aula*. Buenos Aires: Ricordi.
- SCHÖN, D. A.: *La formación de profesionales reflexivos*. Madrid: Paidós.
- SMALL, C. (1989): *Música, Sociedad, Educación*. Madrid: Alianza editorial.
- SWANWICK, K. (2000): *Música, pensamiento y educación*. Madrid: Ediciones Morata

Bibliografia complementària

- AGUIRRE, P. i altres (2003): *La música en la escuela: La audición*. Barcelona: Graó.
- AGUIRRE, O. i DE MENA, A.: *Educación musical. Manual para el profesorado*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- AKOSCHY, J.: La audición sonora y musical en la educación infantil. *Revista Eufonia (juliol 1996)*. Barcelona.
- BACHMANN, M. L. (1998): *La rítmica Jaques-Dalcroze*. Madrid: Pirámide

- BADIA, M. i VIDAL, A. (2005): *Tat! Recull de moixaines, jocs i cançons per a infants*. Arola editors.
- BARBACCI, R. (1965): *Educación de la memoria musical*. Buenos Aires: Ricordi.
- BARCELÓ, B. (2003): *La gènesi de la intel·ligència musical en l'infant*. Barcelona: Dinsic.
- BENET, R. (1999): *Forma y diseño*. Tres Cantos (Madrid): Akal.
- BENET, R. (2001): *Investigando los estilos musicales*. Tres Cantos (Madrid): Akal.
- BENET, R. (2001): *Los instrumentos de la orquesta*. Tres Cantos (Madrid): Akal.
- BENWARD, B. i CARR, M. A. (1991): *Sightsinging Complete*. Dubuque, Iowa (EUA): Wm. C. Brown Publishers.
- BERNAL, J. i CALVO, M. L.: *Didáctica de la música. La expresión musical en la educación infantil*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- BRAVO BERROCAL, R.: *Aptitud y correlación entre rendimientos académicos y motores en niños y niñas de once años de edad*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- BUSTARRET, A. H. (1982). *L'oreille tendre pour une première education auditive*. Paris: Editions ouvrières.
- BUSTOS, I., coord. (2001): *La percepción auditiva. Un enfoque transversal*. Barcelona: ICCE.
- CONDEM, J. L. i VICIANA, V.: *Fundamentos para el desarrollo de la motricidad en edades tempranas*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- COPLAND, A. (1952): *Music and imagination*. Cambridge, MA: Harvard U. Press.
- COPLAND, A. (1939): *Cómo escuchar la música*. México D.F.: Fondo de cultura económica.
- CRAMER, E. i REGNARD, F. (2003): *Aprender et enseigner la musique: représentations croisées*. Paris: L'harmattan.
- CRIPPS, C. (2001): *La música popular en el siglo XX*. Tres Cantos (Madrid): Akal
- CROUSIER, C. (2001): *Le musicien et le groupe. Le point de vue d'un professeur de clarinette*. Paris: Cité de la musique.
- CULIOLI, C. (1993): *Objectif musique*. Paris: ed. IPMC.
- DELALANDE, F. (1995): *La música es un juego de niños*. Buenos Aires: Ricordi Americana.
- DESPINS, J. P. (1986): *La música y el cerebro*. Barcelona: Editorial Gedisa.
- DEWEY, J. (1938): *Experience and education*. NY: Collier Books, Macmillan publishing Co.
- EDLUND, L. (1981): *Modus novus*. Estocolm: Nordiska musikforlag
- ESKELIN, G. (1994): *Mentiras que me contaba mi profesor de música*. Cornellà de Llobregat: Idea books.
- ESPEJO AUBERO, A. i A. (2002): *Juegos musicales en la escuela*. Madrid: CCS.
- FRAISSE, P. (1974): *Psicología del ritmo*. Madrid: Ediciones Morata.
- FRANÇOIS, J. C. (2000): *L'avenir de l'enseignement spécialisé de la musique. Actes des Journées d'études d'avril 2000*. Lyon: CEFEDM Rhone-Alpes Editeur.
- FREGA, A. L. (1975): *Audioperceptiva*. Buenos Aires: Ricordi Americana.
- FUENTES, P. y CERVERA, J. (1989): *Pedagogía y Didáctica para músicos*. Valencia: Editorial Piles.

- GARAIGORDOBIL, M. (1988): *Juego y desarrollo infantil*. Madrid: Seco Olea.
- GOODKING, D. (1999): ¿Nos hace la música más inteligentes? *Revista Orff-España* (vol. 1). Madrid.
- GOODKING, D. (2002): *Play, sing & Dance*. Mainz: Schott.
- GOODKING, D. (2004): *Now's the time. Teaching jazz to all ages*. San Francisco, California: Pentatonic Press.
- HEGYI, E. (1999): *Método Kodály de solfeo (I i II)*. Madrid: Pirámide.
- HEMSY DE GAÍNZA, V. (1964): *La iniciación musical del niño*. Buenos Aires: Ricordi Americana.
- HEMSY DE GAÍNZA, V. (1977): *Fundamentos, materiales y técnicas de la educación musical*. Buenos Aires: Ricordi Americana.
- HEMSY DE GAÍNZA, V. (1983): *La improvisación musical*. Buenos Aires: Ricordi Americana.
- HERNANDEZ MORENO, A. (1992): *Música para niños*. Madrid: Siglo XXI de España editores.
- HOWARD, J. (2000): *Aprendiendo a componer*. Tres Cantos (Madrid): Akal.
- JAQUES-DALCROZE, E. (1965): *Le rythme, la musique et l'éducation*. Lausanne: Foeüsch.
- JOFRE, J. (2003): *El lenguaje musical. Claves para comprender y utilizar la ortografía y la gramática de la música*. Madrid: Ediciones Robinbook.
- JOUBERT, C. H. (2003): *Manuel de composition et d'improvisation musicales. Cent recettes faciles (et délicieuses) à l'attention des élèves gourmands (dès leur première année d'étude) et des professeurs curieux*. Bourg-la Reine: Éditions Aug. Zurfluh.
- JOUBERT, C. H. (1988): *Métier: musique! Quel enseignement musical pour demain?* Paris: Institut de pédagogie musicale et choreographie.
- KEETMAN, G. (1970): *Elementaria. First acquaintance with Orff-Schulwerk*. London: Schott.
- KÜHN, C. (1989): *La formación musical del oído*. Barcelona: Labor.
- LACÁRCEL, J. (1995): *Psicología del niño y educación musical*. Madrid: Visor.
- LAGO CASTRO, P. (1987): *Lo que sea sonará*. Madrid: Universidad Nacional De Educación a Distancia.
- LANGEVELD, J. (1989): *Escuchar y mirar. Teoría de la música*. Tres Cantos (Madrid): Akal.
- LLONGUERES, J. (2002): *El ritme en l'educació general de l'infantesa*. Barcelona: Institut Joan Llongueres/Dinsic.
- LLORCA, M. i VEGA, A.: *Psicomotricidad y globalización del currículum de educación infantil*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- LORENZ, T. (2001): *Juegos de manos: 66 juegos rítmicos para manos y dedos: variaciones para niños y adultos*. Madrid: Akal. Didáctica de la música.
- MALAGARRIGA, T. i VALLS, A. (2003): *La audición musical en la educación infantil*. Barcelona: Ediciones CEAC.+
- MALAGARRIGA, T. (2002): *Dites i cançons instrumentades per als més petits*. Berga: Amalgama edicions.
- MANEVEAU, G. (1993): *Música y educación*. Madrid: Libros de Música Rialp.
- MARK, M. L. (1986): *Contemporary music educations*. 2nd ed. NY: Schirmer.

- MARTENOT, M.: *Principios fundamentales de formación musical y su aplicación*. Madrid: Ediciones Rialp.
- MORENO MURCIA, J. A.: *Aprendizaje a través del juego*. Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe.
- MOYLES, J. R. (1989): *El juego en la educación infantil y primaria*. Madrid: Ediciones Morata.
- NORMAN, D. A. (1995): *El aprendizaje y la memoria*. Madrid: Alianza Editorial (Psicología).
- ORDOG, L. (2000): *La educación musical según el sistema Kodály*. Valencia: Rivera editores.
- PALACIOS, F. (1997): *Escuchar*. Las Palmas de Gran Canaria: Fundación Orquesta Filarmónica de Gran Canaria.
- PALACIOS, F. (1997): Las puertas de la música. *La música como proceso humano*. Salamanca: Amarú Ediciones, Colección "Música: Arte y proceso".
- PALACIOS, F. (1994). La audición musical. Punto clave de la formación artística. *Aula de innovación educativa* (núm. 24).
- PASCUAL MEJÍA, P. (2002): *Didáctica de la música*. Madrid: Prentice Hall.
- PELEGRÍN, A. (1984): *Cada cual atiende a su juego*. Madrid: Editorial Cincel.
- PIAGET, J. (2000): *La formación del símbolo en el niño*. México D.F.: Fondo de cultura económica.
- RAINBOW, B. (1967): *Land without music*. London: Novello.
- READ, H. (1958): *Education through art*. London: Faber and Faber.
- REGNER, H., coord., (1982): *Music for children : based on Carl Orff-Gunild Keetman Musik für kinder (3 volums)*. Mainz: Schott
- REIMER, B. (1970): *A philosophy of music education*. Englewood Cliffs, NY: Prentice-Hall.
- ROMERO NARANJO, F. J. (2012): *Body Percussion: Fundamentación teórico práctica (3 volums)*. Barcelona. Body Music Body Percussion Press.
- RUÍZ PALMERO, J.: *Temas de didáctica y organización escolar*. Archidona (Málaga): Aljibe ediciones
- SANJOSÉ, V. (1997): *Didáctica de la expresión musical para maestros*. Valencia: Piles
- SCHNEIDER, C. (2000): *L'enseignement de la culture musicale dans les conservatoires*. Paris: Cité de la musique.
- SIANKOPE, J. i VILLA, O. (2004): *Música y interculturalidad*. Madrid: Catarata.
- STEEN, A. (1992): *Exploring Orff. A teacher's Guide*. Mainz: Schott.
- SUZUKI, S. (1983): *Nurtured by love*. New York: Exposition press
- SUZUKI, S. (1969): *Ability development from age zero*. Miami (Florida): Warner Bros Publications Inc.
- SWANWICK, K. (1981): *A basis for music education*. Windsor, Berks: NFER-Nelson Publishing Co.
- SWANWICK, K. (1994): *Musical knowledge: Intuition, analysis and music education*. NY: Routledge.
- TORRANCE, E. P. i MYERS, R. E. (1970): *Creative learning and teaching*. Nova York: Dodd, Mead and Co.
- TRIAS, N., PEREZ, S. i FILELLA, L. (2002): *Jocs de música i expressió corporal*.

Barcelona: Parramon.

TUTT, D. (2001): *Primeros ejercicios musicales*. Tres Cantos (Madrid): Akal.

VIGOTSKY, L. S. (1986): *La imaginación y el arte en la infancia*. Tres Cantos (Madrid): Akal.

VILA, F. (2002): *Música per a infants*. Instrumental Orff. Barcelona: Dinsic.

VILAR, J. M. (1994): *Recursos per aprendre a escoltar música*. Barcelona: Edicions Rosa Sensat, col·lecció dossier, núm. 48.

WEIKART, P. S. (1990): *Movement in steady beat: activities for children: ages 3-7*. Ypsilanti, Michigan: High Scope Press, cop.

WEIKART, P. S. (1987): *Round the circle: key experiences in movement for children*. Ypsilanti, Michigan: High Scope Press.

WEISBIER, E. (1989): *Provocar la creatividad*. Barcelona: Editorial Hacer.

WILLEMS, E. (2001): *El oído musical*. Paidós educador.

WILLEMS, E. (1994): *El valor humano de la educación musical*. Barcelona: Paidós estudio.

WILLEMS, E. (1976): *La preparación musical de los más pequeños*. Buenos Aires: Eudeba.

WILLIS, P. i PETER, M. (1995): *Música para todos. Desarrollo de la música en el currículo de alumnos con necesidades educativas especiales*. Tres Cantos (Madrid): Akal

WINTERS, G. (1986): *Listen, compose, perform*. Harlow, Essex (Anglaterra): Longman Group UK Limited.

YOUNG, S. (2003): *Music with the under-fours*. RoutledgeFalmer.

ZEITLIN, S. i TAETZSCH, L. (1992): *Juegos y actividades preescolares*. Barcelona: Ediciones CEAC.

International Journal of Music Education (<http://ijm.sagepub.com/>). Editat per la International Society for Music Education. (www.isme.org).

Eufonía. Didáctica de la música. Editada per GRAÓ. (<http://eufonia.grao.com/>).
